

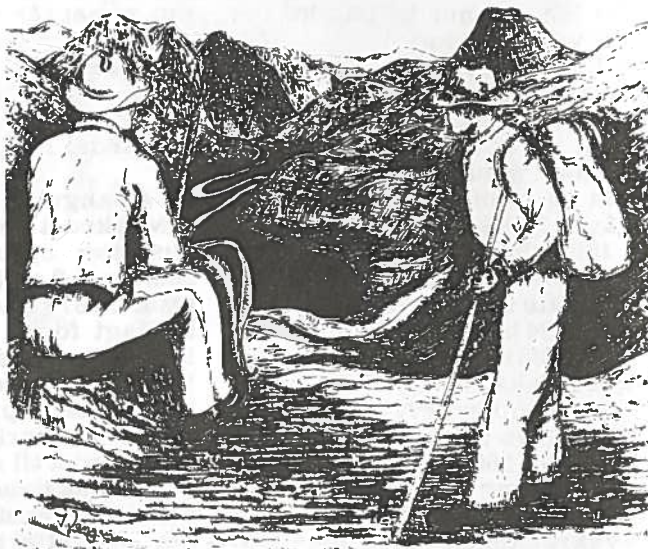
SISSEL LØKEN:

FINSK INNVANDRING TIL NORDREISA

«Langfredag aften kom en finlænder til Skibotn. Han hadde forlatt hjembygda i slutten av september 1865 og efterlatt hjemme hustru og 2 børn. Han erklærte at der hjemme intet arbeid var at faa, uaktet han var en sterk, arbeidsfør karl i nogen og tredive aars alderen. Han hadde gaat den hele vei, 70 mil, og arbeidet for maten underveis. Av klær hadde han kun de fillete klær han hadde paa kroppen. Paa føtterne hadde han komager som tærne stak ut av. Der blei sat brød og spekesild for han. Da han hadde spist en del av brødet, sa han at det var 3 aar siden han hadde spist rent brød (ikke blandet med bark eller halm)».

(Tromsø Stiftstidende 1866)

Artikkelen er hentet fra ei tid da innvandringen av kvenner til Nord-Norge var ganske betydelig. På 1800-tallet hadde vistore innvandrerbølger, spesielt i siste halvdel av århundret. Mange av disse innvandrerne fant veien til Nordreisa og slo seg ned der. Av kartet vil en kunne finne fødepllassen til innflytterne i Nordreisa i perioden 1865-1875. Her kan en tydelig se at det var området omkring Tornedalen som hadde størst utflytting.

De finske innvandrere slik Ivar Vangen har ment de kunne oppleve marsjene over fjellet og en kvil etter lange dager: Hva vil framtida bringe i Reisa? Illustrasjonen er hentet fra forsida til et emnehefte som Reidar Elvehaug har under utarbeidelse om den finske innvandring til Nordreisa. Dette heftet skal brukes i undervisningen på ungdomstrinnet.

Hva kunne det være som dreiv så mange kvenner fra sine hjemplasser? Det er kanskje flere svar på dette, men det er ei gammel og hittil godtatt oppfatning at det var frykten for sultedøden som dreiv de fleste kvenene fra sine hjem. Mange av innvandrerne kom fra områder der det var vanskelig å livnære seg under normale forhold, langt mindre når uårene kom.

Den svenske staten ville gjerne få et fast tak på Lappmarken, og gikk inn for å markere sine rettigheter der. Derfor tilbød de hjelp til nybyggere i Lappmarken mot visse betingelser. Disse betingelsene var svært harde, sett i forhold til levevilkårene der. Det blei bl.a. lovet 15 års skattefrihet og fri militærtjeneste. Men i løpet av disse 15 år skulle de både ha dyrket et visst minstemål, ført opp hus, fjøs, låve og rom for mosesanking. Disse nybyggerne levde på et eksistensminimum. Dersom det blei uår, kunne det gå galt. Og uår blei det, mange av dem også.

Men uårene var nok ikke eneste årsak til utvandringa. I Finland og Sverige, som i

Norge, økte befolkninga betraktelig på 17-1800 tallet. Det blei for mange. I Norge fikk vi ei utvandring til Amerika. Det samme skjedde i Finland og Sverige, men en god del utvandret også til Nord-Norge. Næringslivet utviklet seg ikke i samme takt som befolkninga. Mange kom derfor hit for å fiske eller for å ta annet arbeid, andre tok med seg heile familien for å dyrke jord. En del handelsfolk for også vestover for å selge og kjøpe varer på markedene. Mange av dem som dro til Norge for å fiske, dro tilbake utpå sommeren med gode gevinster og gjentok gjerne ferden år etter år. Major P. Schnitler forteller i 1743 at Lyngensfjorden er fiskerik og at mange kvenner kom over fjellet for å fiske. Disse betalte hverken skatt eller tiende av fangsten, noe som skapte misnøye blandt de fastboende rundt fjorden. Fiskeferdene med den lange reisa mellom hjemmet og arbeidsplassen blei også slitsomme. Derfor ryddet fiskeren like godt en gård og slo seg ned i det nye landet sammen med familien.

Og de som kom tilbake,

kunne fortelle om det merkelige landet med de høge, mektige fjellene og all den velsignede, gode fisken. Samene hadde også sitt å berette om landet i vest. Den jevne kontakten mellom Nord-Norge og Tornedalen førte til at folk heile året, ofte flere ganger om året kunne holde seg underrettet om forholdene i vest, om fisket slo til, om folk kunne høste jorda, hvordan klimaet var osv. Når uårene kom til Tornedalen og der omkring, og det samtidig gikk rykter om bedre tider i Norge, er det ikke merkelig at folk dro avgårde med heile familien for å friste en bedre tilværelse.

Når kom kvenene til Nordreisa?

En del kvener kom til Nord-Norge på 1700-tallet. Men på 1800 tallet fikk vi de store innvandrerbølger med topper rundt 1830 og 1870. Dette gjalt også for Nordreisa. I folketellingslistene for 1865 finnes det opplysninger om hvor lenge innvandrerne har vært i Norge, men det sies ikke noe om hvor lenge de har vært i Nordreisa. Dessuten gjelder disse opplysningene ikke alle kvenene.

I 1865 var det 388 kvener i Reisa. 314 av disse var født der, mens resten, dvs., 74 personer var født utafor Nordreisa, 16 personer i Norge, 57 i Sverige og 1 i Finland.

Av de 58 personer som kom fra Sverige og Finland, var det opplysninger om 45. Disse forteller oss en del om omfanget av innvandringa i de forskjellige periodene før 1865. Bare 8 av de 45 kvenene kom til Norge i løpet av den siste 10 års perioden, dvs. mellom 1855 og 1865. Disse personene var mellom 12-28 år, 7 tjenestefolk og en logerende fisker, alle ugifte.

I følge folketellingene fra 1875 var det da tilsammen 92 innflyttede kvener i Nordreisa, 55 kom opprinnelig fra Finland, 28 fra Sverige og 9 fra andre steder i Norge. 26 av de 92 personene var oppført i folketellingene for 1865. Innflyttinga av kvener i perioden 1865-1875 har da vært 66, dvs. ei radikal økning i forhold til perioden 1845-1865.

Hvor bosatte kvenene seg?

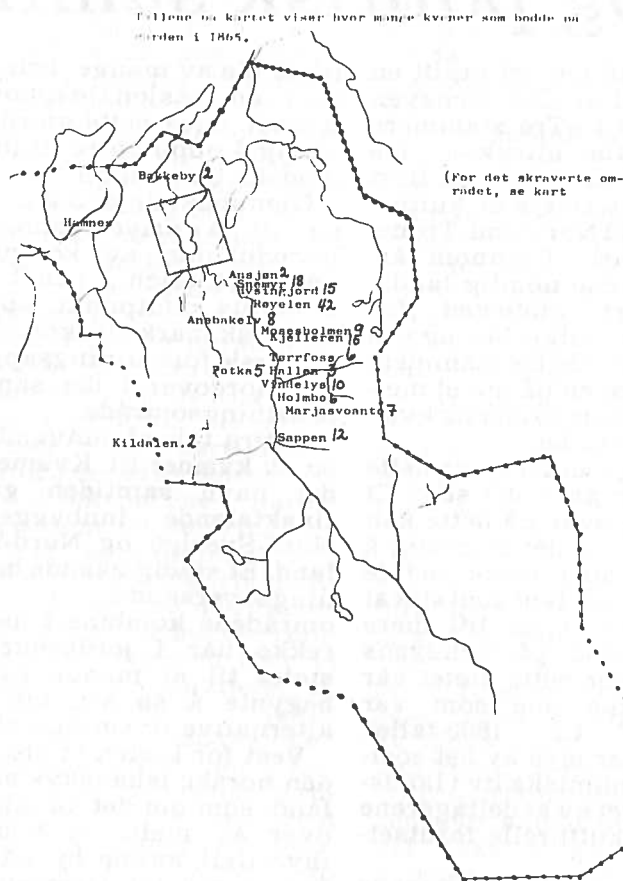
Da folketellinga i 1865 blei ført, regnet man en person for kven når han snakket kvensk (finsk) til daglig. Barn i blandede ekteskap mellom nord-

menn og kvener blei regnet som norske dersom de talte norsk til daglig og kvensk dersom de brukte det til daglig.

I 1865 var størstedelen av kvenene bosatt i Reisadalen. Fra Tomasjord til Sappen (Kildalen og Samuelsen medregnet) bodde det 226 kvener.

Resten, dvs. 162 kvener var bosatt i området rundt Reisa-fjorden.

På Loppevold, Tømmernes og Røyelen bodde svært mange kvener. Samme året bodde det 160 nordmenn i Reisadalen, fra Tomasjord til Sappen, nordmennene var i mindretall der.

Hvor stor del av den totale befolkninga i Nordreisa var kvener i 1865?

Jeg vil gjøre leseren oppmerksom på at fremgangsmåten for å komme frem til antallet kvener, har variert fra den ene folketellinga til den andre, derfor er disse tallene ikke sammenlignbare.

I 1865 gikk man ut fra språket for å komme fram til antallet kvener. I 1875 derimot, brukte man utelukkende avstamning som grunnlag for tellinga, og i 1891 brukte man både språk og avstemning som grunnlag. Det samme gjelder for 1900.

År	Nordmenn	Kvener	Samer	Totalt
1865	29.5% (274)	40.4% (388)	30.1% (299)	100% (961)
1891	56.7% (769)	28.3% (385)	14.9% (203)	100% (1357)
1900	60.3% (873)	33.9% (491)	5.8% (83)	100% (1447)

Tabellen ovenfor er satt opp på grunnlag av de offentlige folketellingene.